

УДК 364.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.2.13>

СУЧАСНА МОДЕЛЬ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Орловський О.Я.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватного права,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: 0000-0001-6107-3471
e-mail: o.orlovskyy@chnu.edu.ua*

Галкевич С.В.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри приватного права,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: 0000-0003-2039-0942
e-mail: s.halkevych@chnu.edu.ua*

Орловський О.Я., Галкевич С.В. Сучасна модель вирішення спорів у сфері соціального захисту.

Стаття присвячена аналізу правової природи спорів у сфері соціального захисту, з'ясуванню їх особливостей та механізму вирішення. Стверджується, що модернізація системи соціального захисту нерозривно пов'язане з модернізацією моделі захисту права на соціальний захист. Відзначено зростання питомої ваги спорів щодо захисту соціальних прав людини, це зумовлено цілою низкою об'єктивних факторів. Існує нагальна потреба ефективного захисту права на соціальний захист в умовах воєнного стану, що зумовлює збільшення кількості як видів різноманітних видів соціального забезпечення, гарантованих державою, так зростання кількості їх правомочних отримувачів. Безумовно, модель вирішення таких спорів потребує модернізації, зокрема, в врахуванням рекомендацій європейських інституцій. У підсумку вона повинна забезпечити доступ людини до правосуддя та гарантувати дієвий механізм відновлення порушених (оспорюваних) соціальних прав.

Право на справедливий суд закріплює закріплене Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, тим самим гарантоване право кожної людини на справедливий і публічний розгляд її справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом. Обґрунтовується, що спори у сфері соціального захисту мають особливий суб'єктний склад, де, одного боку, виступає суб'єкт владних повноважень, а, з іншого, фізична особа, суб'єктивне право якої порушено (не надано). Мова йде про приватне право особи на отримання відповідного виду матеріального забезпечення або соціальної послуги. Тому спір у сфері соціального захисту має подвійну правову природу – з одного боку, в його основі лежать публічно-правові інтереси суб'єкта владних повноважень, а, з іншого, приватний інтерес особи. Наголошено, що визначальною засадою процесу вирішення спорів у сфері соціального захисту повинен стати принцип верховенства права, що дозволить гарантувати судовий захист соціальних прав, доступ до правосуддя, справедливість судового розгляду соціальних спорів. В якості важливої умови гарантування захисту соціальних прав людини варто назвати доступ до правосуддя. Обґрунтовано доцільність звільнення від сплати судового збору окремих категорій населення, які опинились у складних соціально-значимих обставинах (сім'ї з дітьми, малозабезпечені сім'ї, безпритульні неповнолітні, самотні особи за відсутності осіб, зобов'язаних за законом їх утримувати, бездомні особи) звільнити їх від сплати судового збору у справах щодо порушення їх соціальних прав. Вказується, що створення системи спеціалізованих соціальних судів в Україні, на даному етапі, видається передчасним та необґрунтованим, може призвести до ускладнення визначення привал юрисдикції

спору, виникнення розбіжностей при вирішенні спорів різними судами. Також відсутнє необхідне фінансово-матеріальне забезпечення діяльності соціальних судів, підготовки кваліфікованих суддів тощо. Визначено основні особливості спорів у сфері соціального захисту: особлива подвійна правова природа спору; чітка визначеність процедури вирішення в рамках адміністративного судочинства; спрощений порядок розгляду; застосування механізму негайного виконання судового рішення при розгляді окремих категорій справ.

Ключові слова. Верховенство права, соціальний захист, право людини на соціальний захист, спір у сфері соціального захисту.

Orlovskiy O.Y., Halkevych S.V. Modern model of resolving disputes in the field of social protection.

The article under studies analyzes the legal nature of disputes in the field of social protection, as well as outlines their peculiarities and mechanisms of resolution. It points out that the modernization of the system of social security is indispensably related to the modernization of the model of protection of the right to social security. Particular emphasis has been laid on an increase in the proportion of disputes regarding the protection of social human rights, which has been stipulated by a number of objective factors. There is an urgent need for effective protection of the right to social protection under martial law, which leads to an increase in both the number of various types of social security ensured by the State and the number of their eligible recipients. Undoubtedly, the model for resolving such disputes requires certain modernization, in particular, with due regard to the recommendations of European institutions. As a result, it should ensure access to justice and guarantee an effective mechanism for restoring violated (disputed) social rights.

The right to a fair trial is enshrined in the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950, thereby guaranteeing the right of everyone to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal. The article substantiates the fact that disputes in the field of social protection have a special subject composition, where, on the one hand, there is a subject of authority, and, on the other hand, an individual whose subjective right has been violated (or not granted). This is a private right of a person to receive a particular type of material support or social service. Consequently, a dispute in the field of social protection has a dual legal nature – on the one hand, it is based on the public and private interests of a subject authority, and, on the other hand, on the private interest of an individual. The article emphasizes that the rule of law should become the defining principle in the process of resolving disputes in the field of social security. This will provide for judicial protection of social rights, access to justice, and fairness of social dispute resolution. Access to justice is an important condition for ensuring the protection of social human rights. In addition, the article justifies the expediency of exempting certain categories of the population, who find themselves in difficult socially significant circumstances (families with children, low-income families, homeless minors, single persons in the absence of persons legally obliged to support them, homeless persons), from paying court fees in cases involving violation of their social rights. It points out that the formation of a system of specialized social courts in Ukraine at this stage seems premature and unreasonable, since it may lead to difficulties in determining the jurisdiction of a dispute and to discrepancies in the resolution of disputes by different courts. There is also a lack of necessary financial and material maintenance for the operation of social courts, training of qualified judges, etc. The article identifies the basic peculiarities of disputes in the field of social protection in the following way: a special dual legal nature of the dispute; clear definition of the procedure for resolving within the framework of administrative proceedings; simplified procedure for consideration; application of the mechanism of immediate enforcement of a court decision in the course of hearing of certain categories of cases.

Key words: rule of law, social protection, the right to social protection, dispute in the field of social protection.

Постановка проблеми. Сучасні реалії свідчать про зростання питомої ваги спорів щодо захисту соціальних прав людини, це зумовлено цілою низкою об'єктивних факторів. Насамперед, мову слід вести про потребу ефективного захисту права на соціальний захист в умовах воєнного стану, що зумовлює збільшення кількості як видів різноманітних видів соціального забезпечення, гарантованих державою, так зростання кількості їх правомочних отримувачів. Безумовно, модель вирішення таких спорів потребує модернізації, зокрема, в врахуванням рекомендацій європей-

ських інституцій. У підсумку вона повинна забезпечити доступ людини до правосуддя та гарантувати дієвий механізм відновлення порушених (оспорюваних) соціальних прав.

Модернізація системи соціального захисту нерозривно пов'язане з модернізацією моделі захисту права на соціальний захист. Україна тривалий час перебуває у стані реформування судової системи та суміжних правових інститутів, декларуючи реформи приведення сфери судочинства у відповідність із міжнародними, європейськими стандартами. Проте реалізація ініціатив реформування судової системи нерідко відповідала європейським стандартам більше за формою, ніж за змістом, здійснювалася копіюванням певних частин закордонних моделей без урахування особливостей національної правової та судової систем [1, с. 10]. Однак, як підкреслює В.В. Веннікова, проблеми законодавчого й організаційного характеру і недостатній рівень спеціальних знань учасників процесу (зокрема, громадян (позивачів), які формулюють вимоги, їх представників (адвокатів), а також суддів є основними причинами низької результативності у вирішенні багатьох спорів, що виникають з приводу відновлення порушеного права людини на соціальний захист [2, с. 9]. Ситуація що склалася, є підтвердженням недосконалості правового регулювання у сфері соціального захисту, неефективності діяльності соціально-зобов'язаних суб'єктів у цій сфері та, як наслідок, частих порушень права на соціальне забезпечення, що спричинює необхідність його захисту, у тому числі у судовому порядку [3, с. 191].

Фундаментальною засадою трансформації судової моделі вирішення спорів у сфері соціального захисту повинен стати принцип верховенства права. Стандартами втілення такого принципу у практичну площину, на думку В.К. Колпакова, є можливість доступу до суду кожної особи в разі виникнення конфлікту з адміністративних правовідносин; незалежність судової системи та самостійність адміністративного правосуддя; наявність систем спеціалізованих судів або спеціальних судових підрозділів, які здійснюють адміністративне судочинство; незалежність і неупередженість суду, створеного на підставі закону; ефективне відправлення правосуддя; наявність нормативно зафіксованого особливого порядку вирішення адміністративно-правових конфліктів; дотримання судовими інстанціями при розгляді справ балансу між законними інтересами всіх сторін, що забезпечує не лише невідкладний розгляд скарги, але й ефективну та дієву роботу державної адміністрації; право на відкритий судовий розгляд (зокрема публічне проголошення рішення); ефективність судового контролю за актами та діями чи бездіяльністю адміністрації; забезпечення кожній із зацікавлених сторін права отримати копію судового рішення у їх справі, можливість ознайомитися з судовим рішенням, щодо якого його учасники мають законний інтерес, і забезпечення доступності судового рішення, яке містить не тільки певні усталені формули для громадськості у вигляді публікації чи в електронній формі; дієвість рішення суду на підставі правової певності (якщо судом остаточно вирішено конфлікт, це рішення не може піддаватися сумніву); ефективність судового контролю за актами та діями (чи бездіяльністю) органів публічної влади; розумні строки [4, с. 17].

Стан опрацювання. Проблема ефективного захисту соціальних прав людини, визначення механізмів вирішення спорів у соціальній сфері постійно привертає до себе увагу науковців. Варто відзначити, зокрема, наукові дослідження В.М. Андріїва, Н.І. Бернацька, Н.Б. Болотіної, К.В. Бориченко, В.В. Веннікової, П.Д. Пилипенка, С.М. Прилипка, Н.М. Стаховської, В.В. Тильчик, Г.І. Чанишевої та інших. Проте питання гарантування належного захисту соціальних прав, доступу до правосуддя, визначення особливостей сучасної моделі вирішення спорів у сфері соціального захисту потребує подальшої розробки.

Мета статті. Метою статті є теоретико-правовий аналіз сутності, особливостей спорів у сфері соціального захисту, визначення моделей їх вирішення та визначення потенційних шляхів вдосконалення механізму захисту соціальних прав людини.

Виклад основного матеріалу. Як слушно зазначає В.В. Тильчик, ґрунтом для формування нової моделі вирішення адміністративними судами спорів у сфері публічно-правових відносин є реалізація чіткого і неухильного дотримання принципу верховенства права [5, с. 268]. Це повною мірою відповідає європейським стандартам правосуддя. На сьогодні в європейських країнах склалась соціальна модель, яка базується на таких спільних для усіх держав-членів ЄС цінностях, як-от: тісний зв'язок між рівнем економічного розвитку і соціального прогресу; універсальний за своїм характером високий рівень соціального забезпечення; розвинене законодавство; рівність шансів і боротьба з дискримінацією; виробнича демократія; діалог соціальних партнерів у рамках договірних відносин; наявність розвинутої соціальної інфраструктури; ключова роль держави у

вирішенні соціальних проблем; боротьба за зайнятість і викорінення феномена соціального відторгнення та бідності; гідна оплата праці; соціальна справедливість і солідарність у суспільстві [6, с. 197]. Право на справедливий суд закріплює закріплене у ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року [7], тим самим гарантоване право кожної людини на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом. Україна зобов'язалась визнавати на своїй території також дію ст. 46 Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції [8]. Можливість здійснення судового оскарження неправомірного рішення, дій чи бездіяльності посадових осіб органів соціального захисту та фізичних осіб, діяльність яких спрямована на здійснення соціального забезпечення, на думку більшості науковців, є однією з найбільш ефективних гарантій у сфері реалізації права на захист від несприятливих наслідків соціальних ризиків [3, с. 192].

В.В. Веннікова виділяє наступні особливості вирішення спорів у сфері соціального захисту в судовому порядку: цей процес має місце в рамках адміністративної юрисдикції; справи розглядаються судом без підготовчого провадження; вирішення спорів за процесуальними нормами здійснюється судом за наявними у справі матеріалами без повідомлення про це сторонам; обов'язок доказування у справах під час вирішення спорів покладено на суб'єкта владних повноважень; за результатами вирішення окремих спорів законодавством передбачено обов'язок негайного виконання рішення (приміром, щодо виплати пенсії); при вирішенні окремих видів спорів необхідно звертатися до суду загальної юрисдикції про підтвердження наявності чи відсутності юридичних фактів [2, с. 13].

Значні складнощі на сьогодні викликають питання розмежування юрисдикції судів при вирішенні соціальних спорів, насамперед, в частині визначення їх предмету. Стаття 4 КАС України визначає публічно-правовий спір публічно-правовий спір як спір, у якому: хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку із виконанням або невиконанням такою стороною зазначених функцій; або хоча б одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги виключно суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку із наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг [9]. Пункт 7 частини 1 статті 4 КАС України до суб'єктів владних повноважень відносить орган державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), орган місцевого самоврядування, орган військового управління, їх посадову чи службову особу, іншого суб'єкта при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг [9].

Спори у сфері соціального захисту віднесені Кодексом адміністративного судочинства України віднесені до категорії справ незначної складності. За правилами пункту 3 частини 5 статті 12 КАСУ дані справи можуть розглядатися у загальному чи спрощеному позовному провадженні [9]. В.В. Тильчик цілком слушно зауважує, що «з урахуванням указанного формулювання статті предмет спору видається надзвичайно широким і складним» [10, с. 25]. Аналізуючи судову практику з даної категорії справ, автор відзначає, що «незважаючи на те, що високий відсоток переглянутих і скасованих рішень здебільшого залежав від неоднакового застосування судами норм матеріального права, ситуація після внесення змін до процесуальних нормативно-правових актів, які унормовують судовий процес, зокрема й з урахуванням таких, що визначають розгляд вказаної категорії спорів у порядку, в тому числі й скороченого провадження, кардинально не змінилася. Незважаючи на те, що високий відсоток переглянутих і скасованих рішень здебільшого залежав від неоднакового застосування судами норм матеріального права, ситуація після внесення змін до процесуальних нормативно-правових актів, які унормовують судовий процес, зокрема й з урахуванням таких, що визначають розгляд вказаної категорії спорів у порядку, в тому числі й скороченого провадження, кардинально не змінилася» [10, с. 26].

Наталія Галіцина зауважує, що «навіть після ініціювання процедури розгляду та вирішення адміністративної справи щодо порушення, невизнання чи оспорювання соціальних прав, свобод чи інтересів особи все одно мають місце серйозні проблеми, але вже в частині недотримання процесуальних норм (правил юрисдикції та підсудності, строків, відкриття та розгляду справи, визначення правового становища учасників процесу, порядку набрання рішенням законної сили)

і матеріальних норм (встановлення та дотримання нормативів у сфері соціального захисту, здійснення соціальних виплат і платежів) [11, с. 120].

Традиційно в якості одного з визначальних критеріїв віднесення спору до публічно-правового відносять елемент підпорядкування. В.В. Тильчик з цього приводу справедливо відзначає, що «трансформація предмета (відносин) адміністративного права (зокрема, й адміністративного процесуального права) вказує на зміну підходу до змісту категорій, в основі яких лежать відносини підпорядкування, відповідно, «державне управління» та «публічне адміністрування» [10, с. 27]. Наголосимо, що спори у сфері соціального захисту мають особливий суб'єктний склад, де, одного боку, виступає суб'єкт владних повноважень, а, з іншого, фізична особа, суб'єктивне право якої порушено (не надано). Підкреслимо, що мова йде про приватне право особи на отримання відповідного виду матеріального забезпечення або соціальної послуги. Отже, спір у сфері соціального захисту має подвійну правову природу – з одного боку, в його основі лежать публічно-правові інтереси суб'єкта владних повноважень, а, з іншого, приватний інтерес особи.

В якості важливої умови гарантування захисту соціальних прав людини варто назвати доступ до правосуддя. Стаття 4 Закону України «Про судовий збір» від 8 липня 2014 року [12] закріплює, що за подання адміністративного позову майнового характеру, поданого фізичною особою стягується судовий збір 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Звільнено від сплати судового збору особи з інвалідністю внаслідок Другої світової війни та сім'ї воїнів (партизанів), які загинули чи пропали безвісти, і прирівняні до них у встановленому порядку особи; особи з інвалідністю I та II груп, законні представники дітей з інвалідністю і недієздатних осіб з інвалідністю; позивачі - громадяни, віднесені до 1 та 2 категорій постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. Ми вгороджуємось із думкою К.В. Бориченко, що «враховуючи загальний рівень доходів населення, кількість малозабезпечених сімей, сімей з дітьми, одиноких громадян, бездомних осіб та безпритульних дітей, право на соціальне забезпечення яких порушується, є суттєвим обмеженням доступу цих та інших осіб до судового захисту вище визначеного права» [3, с. 194]. Згідно Рекомендації № (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя, «слід вжити всіх необхідних заходів, щоб інформувати широкий загал про засоби захисту прав кожної особи в судовому порядку, а також спростити, прискорити і здешевити судові провадження по цивільних, господарських, адміністративних, соціальних або податкових справах [13]. У рішенні Конституційного Суду України від 28 листопада 2013 року № 12-рп-2013 встановлено, що «гарантією реалізації права на судовий захист в аспекті доступу до правосуддя є встановлення законом помірною судового збору для осіб, які звертаються до суду». Рекомендація визначає, що «в тій мірі, в якій судові витрати становлять явну перешкоду доступові до правосуддя, їх треба, якщо це можливо, скоротити або скасувати. Систему судових витрат слід переглянути на предмет її спрощення» [13]. Вважаємо за доцільне, враховуючи фінансове становище окремих категорій населення, які опинились у складних соціально-значимих обставинах (сім'ї з дітьми, малозабезпечені сім'ї, безпритульні неповнолітні, одинокі особи за відсутності осіб, зобов'язаних за законом їх утримувати, бездомні особи) звільнити їх від сплати судового збору у справах щодо порушення їх соціальних прав.

Одним з можливих шляхів вирішення проблеми великої кількості спорів у сфері соціального захисту вченими пропонується створення окремої системи соціальних судів. Зокрема, Н.М. Стаховська вважає, що «слід запровадити більш вузьку спеціалізацію самих судів за різними правовими галузями, зокрема з права соціального забезпечення. Оскільки для кваліфікованого розгляду і винесення правильного та об'єктивного рішення по суті спорів, що виникають із соціально забезпечувальних матеріальних і процедурних правовідносин, суддя має бути не лише кваліфікованим спеціалістом у галузі права соціального забезпечення, а й мусить мати чітке уявлення та практичні навички стосовно економіко-фінансового механізму призначення (обчислення) і надання громадянам окремих видів матеріального забезпечення та соціального обслуговування, щоб мати змогу самостійно оцінити правильність і відповідність законодавству будь-яких рішень, дій відповідних органів у галузі соціального забезпечення, які оскаржуються громадянами до суду» [14, с. 13]. В.В. Веннікова пропонує такі спеціалізовані суди створювати на рівні не нижче області (суди першої інстанції) [15, с. 26]. Іншої думки дотримується В.В. Тильчик, яка вважає, що «вказані пропозиції позбавлені методологічної основи, оскільки створення судових установ, що дублюватимуть спеціалізацію, до прикладу адміністративних судів чи судів загальної юрисдик-

ції, лише посилить проблематику з великої кількості причин, які навіть складно перелічити» [10, с. 26]. Якщо звернутись до зарубіжного досвіду, то «в більшості країн Європи вже тривалий час трудові спори та спори у сфері соціального забезпечення вирішуються спеціалізованими судами, функціонування яких являє інтерес й для України. Такі суди утворено в Австрії, Бельгії, Великобританії, Норвегії, Фінляндії, Франції, ФРН, Швейцарії, Швеції та деяких інших країнах. Ці суди або входять до єдиної судової системи, або, як у ФРН, являють собою автономну систему «судів, наділених широкою юрисдикцією [16]. Соціальні суди в Німеччині вже давно стали важливою складовою частиною соціальної держави. Д.О. Єрмоленко підкреслює, що «ці суди розглядають публічно-правові спори з питань загальносоціального страхування і з виконання законів з соціальних питань. Соціальні суди утворюють систему, що включає три рівнів: суд у соціальних справах (палати), який діє як суд першої інстанції; земельний суд у соціальних справах (сенати) займається розглядом апеляцій; федеральний суд у трудових справах (великий сенат і сенати) має право змінити або відмінити рішення будь-якого соціального суду» [17, с. 137-138].

Жодним чином не применшуючи потенційну роль та значення соціальних судів при вирішенні відповідних спорів, зауважимо, що в Україні про таку модель вести мову зарано. Натомість вважаємо слушною пропозицію В.В. Тильчик про «ефективність використання спрощеного провадження, особливості якого визначено Главою 10 «Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження» розділу 2 «Позовне провадження» КАС України. У спорах аналізованого виду варто нормативно «посилувати» право суду на їх вирішення за правилами спрощеного провадження. По-перше, це дасть можливість оперативно вирішити спір. По-друге, здебільшого спірні відносини виникають у зв'язку з обчисленням, призначенням, перерахунком, здійсненням, наданням, одержанням виплат, доплат, соціальних послуг, допомог, пільг окремим категоріям населення» [10, с. 26]. Тому створення системи спеціалізованих соціальних судів в Україні, на даному етапі, видається передчасною та недостатньо обґрунтованою. Як наслідок, це може призвести до ускладнення визначення привал юрисдикції спору, підсудності, виникнення розбіжностей при вирішенні спорів різними судами. Крім того, варто розуміти складнощі щодо фінансово-матеріального забезпечення діяльності соціальних судів, підготовки кваліфікованих суддів тощо.

Висновки. Створення ефективної моделі вирішення спорів у сфері соціального захисту є важливою запорукою реалізації права людини на соціальний захист. Тому питання чіткого та однозначного застосування процесуальних норм, що регламентують вирішення такого роду спорів, є основною запорукою захисту порушених, оспорюваних чи невизнаних соціальних прав. Визначальною засадою процесу вирішення спорів у сфері соціального захисту повинен стати принцип верховенства права, що дозволить гарантувати судовий захист соціальних прав, доступ до правосуддя, справедливість судового розгляду соціальних спорів. Спір у сфері соціального захисту має подвійну правову природу – з одного боку, в його основі лежать публічно-правові інтереси суб'єкта владних повноважень, а, з іншого, приватний інтерес особи. спори у сфері соціального захисту мають особливий суб'єктний склад, де, одного боку, виступає суб'єкт владних повноважень, а, з іншого, фізична особа, суб'єктивне право якої порушено (не надано). Створення системи спеціалізованих соціальних судів в Україні, на даному етапі, видається передчасним та необґрунтованим, може призвести до ускладнення визначення привал юрисдикції спору, підсудності, виникнення розбіжностей при вирішенні спорів різними судами. Це ж стосується відсутності необхідного фінансово-матеріального забезпечення діяльності соціальних судів, підготовки кваліфікованих суддів тощо. До основних особливостей спорів у сфері соціального захисту варто віднести: особлива подвійна правова природа спору; чітка визначеність процедури вирішення в рамках адміністративного судочинства; спрощений порядок розгляду; застосування механізму негайного виконання судового рішення при розгляді окремих категорій справ. спори у сфері соціального захисту мають особливий суб'єктний склад, де, одного боку, виступає суб'єкт владних повноважень, а, з іншого, фізична особа, суб'єктивне право якої порушено (не надано).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708 с.
2. Веннікова В.В. Особливості вирішення спорів у сфері соціального забезпечення: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2020. 23 с.

3. Бориченко К.В. Щодо ефективності судового захисту права на соціальне забезпечення. Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної наукової конференції “П’ятнадцять осінніх юридичних читань” (м. Хмельницький, 21–22 жовтня 2016 року): [у 2-х частинах]. Частина перша. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2016. С. 191–195.
4. Колпаков В.К. Європейські стандарти адміністративного права. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3 (9). С. 5–18.
5. Тильчик В.В. Передумови побудови нової моделі вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин у вимірі міжнародних стандартів судочинства. *Юридичний бюлетень*. 2018. Випуск 8. С. 264–271.
6. Окладна М.Г., Якименко Х.С. Соціальна політика Європейського Союзу: уроки для України. Актуальні проблеми сучасного міжнародного права: зб. наук. статей за матеріалами І Харків. міжнарод.-правових читань, присвяч. пам’яті проф. М.В. Яновського і В.С. Семєнова (Харків, 27 лист. 2015 р.): у 2-х ч. Харків, 2015. С. 193–199.
7. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
8. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 р. № 475/97-В. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
9. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2005. № 35–36, 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
10. Тильчик В.В. Особливості вирішення адміністративними судами України спорів у сфері діяльності суб’єктів формування та реалізації соціальної політики в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2019. № 42. Том 2. С. 25–28.
11. Галіцина Н. Адміністративне судочинство як процесуальний засіб вирішення соціальних спорів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 119–126.
12. Закон України «Про судовий збір» від 8 липня 2014 року № 3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>.
13. Рекомендація № (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя. Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 68 засіданні заступників міністрів 14 травня 1981 року. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/08.pdf>.
14. Стаховська Н.М. Відносини у праві соціального забезпечення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2000. 16 с.
15. Веннікова В.В. Проблеми розгляду та вирішення спорів у сфері соціального забезпечення. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. «ПРАВО»*. Випуск 19. 2012. С. 122–130.
16. Чанишева Г.І. Спеціалізована трудова юстиція у країнах Європи: досвід для України. URL: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik02_10.pdf.
17. Єрмоленко Д.О. Правовий статус людини і громадянина в Україні як соціальній державі: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2002. 175 с.